

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת פינחס

א-ל מסתתר ומאוד נראה

החידוש בעבודת הקרבנות

איננו יכולים להבין דבר כזה "על רגל אחת". למה דווקא הקרבנות הם ההגנה מפני סכנה של עבודה זרה? דבר זה צריך ביאור, ונלך צעד אחר צעד.

נתחיל בדברי הרמב"ם הידועים (מו"נ ח"ג לב), 'לא ייתכן כפי טבע האדם, שיעזוב את כל מה שהורגל לו בבת אחת, וכאשר שלח ה' את משה רבנו לעשותנו ממלכת כהנים וגוי קדוש ... והיה הנוהג המפורסם בעולם כולו הרגיל אז, והעבודה הכללית אשר גדלנו עליה היתה הקרבת מיני בע"ח ... לפיכך לא חייבה חכמתו יתעלה וניהולו הגלוי בכל ברואיו, שיצוה אותנו בעזיבת כל מיני העבודות הללו ולהזניחם ולבטלם, לפי שזה היה אז מה שלא יתכן לקבלו לפי טבע האדם שהוא נינוח תמיד במורגל ... ציוה ה' מצוות אלו אשר הזכרנו (עבודת הקרבנות) מחמת חשש מה שאין יכולת הנפש לקבלו כפי הטבע, כדי שתושג המטרה הראשונה והיא השגתו יתעלה ועזיבת עבודה זרה'.

אומר הרמב"ם, לעבודת הקרבנות יש מקום בנפש האדם החפצה להתקרב לבוראה, מאז אדם הראשון כל הדורות הקריבו קרבנות לה', להבדיל, מאז טעות דור אנוש, אומות העולם מתוך רגש של עבודה אל אותם אלילים שהם חשבו שהם מטיבים עמם, עבדו להם בכל מיני דרכי שקר שעלו בלבבם והקריבו לפניהם קרבנות, וזו היתה עבודה זרה שהורגלו בה. להבדיל בין קודש לחול ובין ישראל לעמים, לעם ישראל ניתנה הזכות, ונמסרה להם תורת עבודת הקרבנות, כדי שיוכלו לעבוד ולהקריב קרבנות של אמת לריח ניחוח לפני ה' יתברך, לא-ל אחד יחיד ומיוחד בעל הכוחות כולם. לולא זה עם ישראל היו מרגישים חסר בנפשם, הנפש משתוקקת לעבוד את ה' באופן מוחשי! ולכן אמר ה', אתן לכם לשרת אותי כך.

זהירות - הגשמה

כדי להבין את דברי הרמב"ם הללו נביא מדבריו במקום אחר ב"מורה הנבוכים". השליש הראשון של הספר עוסק בביטול ה"הגשמה" מהבורא ח"ו, אחד מעיקרי האמונה הוא שהקב"ה "אין לו דמות הגוף ואינו גוף". יחד עם זה, מפליא מאוד הביטויים שמוצאים בכל התנ"ך שמהם נראה כאילו ה' הוא גשמי ח"ו. לדוגמה - יד ה', עיני ה'; או רגשות כמו "וינחם ה'", ה' התחרט כביכול. "ותמונת ה' יביט" וכי יש לה' תמונה? הוא "נראה כמו" משהו? ומהו "כס י-ה", וכי ה' "יושב" על "כסא" ח"ו? ה' כל הזמן מתואר בתורה בביטויים גשמיים, כל

איזהו מקומן של זבחים...?

כשקוראים את פרשת פינחס, רואים שהתורה מספרת לנו כמה וכמה עניינים הקשורים לכניסתם הקרובה של ישראל לארץ כנען: חלוקת הארץ, דיני ירושה, מינוי יהושע למנהיג במקומו של משה, ועוד. ובאמצע כל זה - התורה פונה לעסוק בענייני קרבנות.

פרשת פנחס הוא המקום שבו התורה מלמדת את דיני קרבן התמיד, וכן את קרבנות המוספים. והשאלה היא, למה דווקא פרשת פנחס הוא המקום לזה? הרי לכאורה המקום לזה בספר ויקרא, עם כל דיני הקרבנות האחרים. שאלה זו שואל המלבי"ם (כד א), ואומר לכם מה הוא עונה, עם כמה תוספות הבנויות על מה ששמעתי מרבותי בסלבודקא.

בשורה רעה כפולה

אומר המלבי"ם, באותה שעה משה רבינו התבשר בבשורה הקשה שהוא ימות לפני כניסתם של ישראל לארץ כנען, ולא יזכה להיכנס אליה. אבל יחד עם זה הייתה בשורה שניה קשה אף יותר מהראשונה: "הַנֶּבֶךְ שֶׁכָּב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וַיִּזְנֶה אַחֲרַי אֱלֹהֵי נְכַר הָאָרֶץ" (דברים לא טז). כשעם ישראל יזכו ויכנסו לארץ ישראל, יהיו להם נסיונות גדולים לעבוד את הע"ז שהכנענים עבדו!

כל זמן שהיו ישראל במדבר, כשכולם היו מכוונסים יחד תחת השפעתו העצומה של משה רבינו הגדול, יחד עם העובדה שישראל חיו בהפרדה כמעט מוחלטת מאומות העולם, כשהם נפגשו בע"ז של האומות שסביבותיהם, הם עמדו בנסיון של עבודת "אֱלֹהֵי נְכַר הָאָרֶץ". אבל אחרי שייכנסו לארץ המצב יהיה אחר לגמרי, עם ישראל יהיו מפוזרים בכל הארץ, ובארץ נשתיירו אנשים מז' העמים, ואז יהיה לכל שבט ומשפחה נסיונות עם הנכרים שבסביבה הקרובה להם, ומאידך השפעתו של יהושע עליהם לא תהא כל כך חזקה, ואז: וְקָם הָעָם הַזֶּה וַיִּזְנֶה אַחֲרַי אֱלֹהֵי נְכַר הָאָרֶץ". אמנם רוב העם תמיד נשאר נאמן לה' ולתורתו, אבל אחרי שהתפזרו איש לנחלתו ולמקומו, הייתה היחלשות כללית בעבודת ה', ה"אש קודש" שיקדה בליבותיהם במדבר נחלשה במשהו. ולזה התורה קוראת "וַיִּזְנֶה אַחֲרַי אֱלֹהֵי נְכַר הָאָרֶץ".

מסביר המלבי"ם, שמשום כך, עכשיו כשמשה רבינו עומד לעזוב את ישראל, ובאופן מרחפת הסכנה של חולשה בעבודת ה', היה הכרח להגן במשהו על בני ישראל מן הסכנה. לכן הקב"ה נתן להם את מצוות הקרבנות, המופיעות בפרשתנו.

נביא דוגמא אחת מני רבות: פעמים ביום אנו אומרים "וחרה אף ה' בכם". התחממות האף בשעת הכעס, היא תופעה שמתרחשת כשאדם כועס כעס חזק מאוד, ולמה הוזכרה תופעה זו כאן בנוגע לכעס ה' התשובה היא שאם התורה הייתה כותבת רק שאם יעבדו אלוהים אחרים זה יהיה "נגד רצון ה'", חושינו לא היינו מפנימים את חומר העניין, כדי שנקבל את הדברים בשלמותם, חשוב שלחושינו תהיה תפיסה ממשית על הכעס שה' כועס אם חלילה עושים עבירות. תבחינו בעצמכם, במקרים מסויימים לא מספיק לומר לאדם "אם תעשה כך אתה עובר על רצון המנהל", צריך לומר לו "המנהל ירתח מזעם אם תעשה כך!"

לכן התורה אומרת לנו "וחרה אף ה'!" למרות שאין זה כפשוטו, אבל לפי איך שה' ברא את דרכי נפש האדם זה נצרך לו, יש לו לאדם תועלת מזה. שווה להסתכן בהגשמה, כדי להרוויח תוספת הכרה בה' ובחשיבות שמירת רצונו.

הקב"ה רוצה שתהיה לנו "אמונה חושית" בו, וכיון שאנו יצורים גשמיים עם עיניים, ידיים, רגליים, אף ופה, וגם רגשות - אנו חייבים להשתמש במשלים גשמיים ע"מ שנוכל כביכול "להרגיש" את ה'.

ה' הוא לא רק מילה בסידור, או רעיון מופשט. ה' הוא דבר אמיתי, דבר יותר אמיתי ממנו עצמנו, ויותר אמיתי מכל דבר שקיים בעולם. בשביל זה באנו לעולם, בשביל להגיע להכרה חושית ומוחשית בנוכחות ה', הנוכחות האמיתית של ה'. הרגשה חזקה כזו שנתפסת בחושים, נקראת "דעת ה'", ובשבילה ירדנו לעולם.

דעת - ידיעת החושים

הגמרא בסנהדרין (צב.) אומרת "גדולה דעה". מהי "דעה", ובמה היא שונה מ"חכמה"? "חכמה" היא השגת הידיעה בשכל, "דעה" היא כשהשגת החכמה הזו נהיית חלק מתודעת החושים של האדם. ומעשים שבכל יום, שאנשים יודעים דבר בשכל, אבל הוא רחוק מהם בלב ובהרגשה, ולכן כמעט ואינו משפיע עליהם.

וכבר כמה פעמים אמרנו כאן את המשל על הילד שאמו מזהירה אותו שהתנור חם וכואב לגעת בו, אבל למרות שאין לילד כל חסרון באמונתו שאמו צודקת - הוא הולך ונוגע בתנור, ורק אז הוא יודע שהתנור חם. איזו ידיעה נוספה לו שלא הייתה לו קודם לכן? אמנם לא נוסף לו שום חכמה, הדעת - הידיעה החושית, היא שנוספה לו.

לאן אתה הולך

יש הבדל גדול בין קבלת השכל שדבר הוא אמת, ובין יישומו בפועל בחיי המעשה. למשל, האמונה בעולם הבא. כל יהודי מאמין בעולם הבא. אבל האם באמת חיים את זה, חיים לפי זה? הידיעה טמונה אי-שם בירכתי מוח, אולי ביום המיתה פתאום "נופל האסימון" שבאמת יש משהו מעבר לעולם הזה. הידיעה על מציאות העולם הבא לא השפיעה על האדם כלל, מלבד נחמה ביום המיתה.

יש לנו את ה"חכמה" שיום אחד יהיה יומנו האחרון, אבל החכמה הזו לא הפכה ל"דעת". בהרגשת הלב, אנו משלים את עצמנו שאיכשהו נצליח להתחמק מהמוות... אם תשאל את האדם, "אתה מאמין שיום אחד תמות?" הוא יביט בך בעלבון,

אלה ביטויים שמייחסים לה' תכונות אנושיות, למרות שאין לו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף!

אם-כן לרמב"ם הייתה משימה גדולה: להסביר את כל הביטויים האלה באופן שלא יהיה בהם הגשמת הבורא ח"ו. והרמב"ם שם אכן עובר על כל התנ"ך, ומבאר אחד לאחד שכל הביטויים האלה הם רק משל, ואין להבינם כפשוטם. הוא מאריך ומסביר הכל רק מליצה, או משל, או לקרב אל השכל; העיקר שהביאור הוא לא כפשוטו.

מקום לטעות

והרמב"ם מדגיש שם: מי שמבין את הדברים כפשוטם - הרי זה מין, ואין לו חלק לעולם הבא. זו כפירה! אם מפרשים "ויתעצב אל ליבו" כפשוטו - זו כפירה!

והשאלה המתבקשת היא, אם כך - למה התורה נותנת מכשולות כאלה לפני האדם? איך אפשר למלא את התורה הקדושה, תורת חיים - בכ"כ הרבה ביטויים שהקורא אותם כפשוטם אן לו חלק לעולם הבא? אדם שלא יודע את דברי הרמב"ם האלה, עלול לאבד את עולמו! הוא מתפלל לה', ומזכיר את שמו - אבל בלי לדעת חלילה הוא מתפלל לבורא הלא-נכון! כל המילים נכונות, אבל התמונה שיש לו בראש היא תמונה של כפירה!

התורה יכולה היתה לכתוב מלכתחילה את האמת כפשוטה. ודוגמא לכך אפשר למצוא בפירוש רבינו סעדיה גאון על התורה. עיינו שם ותראו שכשכתוב "ויאמר ה'" הוא לא מתרגם כפשוטו, וכי ה' מדבר? וכי יש לו פה, שפתיים, לשון ח"ו? אלא "ויאמר" הוא מתרגם "שאע" דהיינו "רצה" בערבית. גם אונקלוס תירגם תמיד באופן של הרחקת ההגשמה ככל שאפשר, כידוע.

אז מדוע התורה עצמה לא הלכה בדרך זו? מדוע היא לא הרחיקה את ההגשמה, אלא כתבה עיני ה', יד ה', רגלי ה', כסא ה'; וחשפה את האדם לסכנה של הגשמת הבורא ח"ו?

ואל תחשבו שאף אחד לא נכשל בזה. היו אנשים טובים בהיסטוריה שטעו ולמדו את התורה כפשוטה, וחשבו שיש לבורא גוף גדול וחזק וקדוש, לא חומרי ובהמי כשלנו, אבל גוף גשמי עם עיניים וידיים. והם הביאו ראיות לשיטתם המוטעית מלשונות התורה. וכל זה מגביר את השאלה, מדוע נתנה התורה פתח למכשול שכזה?

למען דעת את ה'

אלא התשובה היא, שאם התורה הייתה נמנעת מכתובת המשלים האלה, סכנה אחרת הייתה ניצבת לפנינו, וסכנה זו הייתה הרבה יותר גדולה. הסכנה של הגשמת הבורא, מתגמדת לעומת הסכנה של לא לחשוב על הבורא כלל. זוהי הסכנה הגדולה ביותר בעולם הזה: לחשוב על ה' בלי שום הכרה אמיתית. מזכירים את שמו ומתפללים אליו, אבל לא מבינים כלל מיהו.

אפשר לעבור את כל החיים עם אמירת "ברוך אתה ה'", כל היום אומרים ה' ה', ואין שום משמעות לדברים. וזה גרוע יותר מהגשמת ה', כי לאדם כזה כאילו אין כלל בורא. לכן עדיף להמחיש ושכלנו הקטן את הקב"ה ע"י כל מיני משלים, למרות הסכנה שנבוא לידי הגשמה.

פעמים ביום, ואין להם שום אמונה חושית יותר משהיה להם לפני 50 שנה.

אם לא חושבים על המילים, אז אין הבדל בינינו לפראים שמתנבאים באפריקה. אם תשאל אותם, מה כתוב ב"אשרי" וב"אז ישיר"? הם ימשכו בכתפיהם בחוסר עניין. אותה משיכת כתף נקבל מהאנשים ההם, שלא חושבים על מילות התפילה. איך אפשר שלא לחשוב על מילים שאומרים כמה פעמים כל יום? איך אפשר שלא להתבונן אל מי מדברים, לפני מי עומדים?

תדעו יש בורא עולם!

אבל אני מדבר כאן לאלה שכן מעניין אותם להתבונן בכל זה. ובשבילם יש לי שתי שאלות: הראשונה, למה בכלל מדברים אל ה' ומבקשים את צרכינו, למה לא מספיק רק לחשוב אותם? הרי הוא יודע מה אנו חושבים. ועוד, למה בכלל צריך לבקש? וכי ה' לא יודע לבד מה אנו צריכים? התשובה היא, באמת ה' לא צריך את תפילותינו כלל. אנחנו צריכים אותם! באמצעות התפילה אנו משיגים את השלמות הגדולה ביותר שיכולה להיות - דעת ה'! ככל שמדברים עוד אל ה', כך מאמינים בו ומכירים בו יותר. הסיפור הזה ידוע, אבל אספר לכם בכל זאת. יום אחד שלח רבי לוי יצחק מברדיצ'וב צוק"ל את הגבאי באמצע התפילה להכריז הכרזה חשובה. הגבאי דפק על הבימה ואמר: "הרב'ה ביקש להודיע, תדעו שיש בורא עולם! גם כשמביטים בסידור ומתפללים, צריכים לדאוג שלא לשכוח שה' הוא לא רק מילה בסידור, אלא הוא באמת מקשיב למה שאנו אומרים!"

הפרדוקס שבתפילה

נמצינו למדים, בעת התפילה כשאנחנו מדברים אל ה', מוטלים עלינו שני דברים סותרים. ישנם שני חלקים בתפילה. ראשית כל: אחד מי"ג עיקרים הוא "אני מאמין באמונה שלימה, שהבורא יתברך שמו אינו גוף, ולא ישיגוהו משיגי הגוף, ואין לו שום דמיון כלל". חלילה אסור לחשוב שיש איזשהו תכונה גשמית לקב"ה, או שאפשר להשיגו ע"י החושים. הוא "ומרום על כל ברכה ותהלה" (נחמיה ט ה), מעל ומעבר למה שיש ביכולתנו להבין ולהביע. ויחד עם זאת, חייבים "אמונה חושית", הכרה מוחשית ממש של "דע לפני מי אתה עומד". ה' עומד לפנינו, והוא מקשיב. הוא מקשיב! הוא מקשיב!! "כי אתה שומע!"

אז צריך לצייר לעצמנו שאנו עומדים לפני מלך. הרי כך ה' הראה את עצמו לנביאים, כ"מלך יושב על כסא רם ונישא". בגלל ש"כ חשוב לדעת את ה', לתועלתנו שלנו, במתן תורה הוא מתגלה לעמו ישראל כ"זקן מלא רחמים", או כמלך גדול שיושב על כסא מלכותו.

יש כאן איזון עדין שצריך לשמור עליו, ונטייה לצד אחד היא הרת אסון. מאוד צריך להיזהר מהגשמה מצד אחד, ומאוד צריך להזהר משכחת ה' מצד שני. והתורה קבעה לנו שסכנת השכחה היא גדולה וחמורה יותר.

המס"י כותב לנו שצריך לצייר שה' עומד לפנינו ממש ומאזין לנו. כביכול "כן, בני, מה אתה אומר?" הוא מקשיב! זה אמיתי! כשמברכים ברכות ומתפללים, המילה שהכוונה בה

"בוודאי! אתה חושב שאני משוגע"? אבל האמת היא שרק ראיית המוות בעיניים משפיעה עליו השפעה אמיתית. רק אז הוא יתחיל להאמין באמת שהוא ימות.

בידיעת השכל לבד לא די, "וידעת היום והשבת אל לבבך", תפקידו של האדם להפוך את הידיעות השכליות לדעת פנימית, לידיעה מוחשית ואמיתית שמשפיעה על האדם בפועל. ומהי הידיעה הבסיסית והגדולה ביותר בעולם? ידיעת הקב"ה. אין שום ידיעה שחשובה יותר מזו. אנו מאמינים בקב"ה, אבל כל עוד הידיעה נשארת "חכמה", הוא מסכים 'לחתום' שהעובדה נכונה, אבל הוא לא חי איתה, לא חושב עליה אף פעם ואין לה שום השפעה על מעשיו - כמעט שאין ערך לאמונה כזו.

הנביא ישעיה (כט יג) אמר לעם ישראל לפני חורבן "ויאמר ה' יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אתי מצנות אנשים מלמדה", כמה פעמים ביום אנו מדברים על הקב"ה, אבל הוא רחוק מאד מהמציאות המורגשת לחושינו, בקושי חושבים עליו כ"א-ל חי וקיים".

כדבר איש אל רעהו

הגמ' (ברכות כח:): מספרת לנו שכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקר, וביקשוהו "רבינו ברכנו! אמר להם יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו עד כאן?! אמר להם; ולואי! תדעו, כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם". אם נעבוד ללמד את עצמנו להאמין בקב"ה 'אמונה בחוש', כמו שאנו חשים את מציאותם של אלו הנמצאים בסביבתנו הקרובה - הרי אנו כבר צדיקים גדולים. אל תצחקו, הרבה יותר קל להרגיש בחוש אנשים שנמצאים עמנו, מאשר להרגיש בחוש מילה מהסידור.

אבל ככל שקשה הדבר, זהו תפקידנו בעולם, להכיר בה' כמו שמכירים בחיים, השכן. זוהי שלמות! "שלמות האדם בעולם נמדדת רק בידיעתו את ה' או העדרו" (מו"נ א נד).

ההזדמנות של תפילה

השאלה הגדולה היא, איך עושים את זה? איך משיגים דעת ה'? ישנם דרכים רבות לכך, וכל אחת מהם יקרה מאד. אבל מיוחדת מתוכם בחשיבותה היא - התפילה, הדיבור הישיר עם הקב"ה. עומדים לפניו ומדברים עימו יתברך על חיינו. ה', רפאנו. ה', ברך עלינו.

המסילת ישרים (פרק יט) אומר: "שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך שמו ונושא ונותן עמו, אף על פי שאין עינו של אדם רואהו, ותראה כי זה הוא היותר קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי, יען אין החוש עוזר לזה כלל, אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו". אם מבקשים, סימן שיש מישהו שמבקשים ממנו. אם מדברים, יש מי ששומע. כמובן, אם פשוט מוציאים את המילים מהפה בלי כל מחשבה לא יעזור כלום. אפשר לראות זקנים מופלגים שמתפללים שלוש

מניחים תפילין וחושבים: 'ה', אני עכשיו מציית לך. אתה עומד כאן ומביט בי, מחכה שאעשה מה שציווית אותי לעשות". זו דרך חדשה לגמרי לעשות מצוות! זו חוויה של אמונה חושית. והרווח בדעת ה' שמרוויחים מכך, שווה יותר מן המצווה עצמה!

אנו רגילים לנשק את המזוזה כשעוברים על ידה. זה מנהג יפה מאד, אבל אפשר להפוך אותו להרבה יותר מאשר מנהג יפה. אפשר לעצור לרגע ולחשוב, "וציוונו! אתה ה' צוית אותי לקבוע את המזוזה הזו". זו אמונה!

כנ"ל כשמתכוונים לשבת, אפילו בניקיונות, בישולים או קניות. חשוב מאד לחשוב כשעושים את כל זה, "אני מתכוון לשבת קודש כי כך אתה, ה', מצווה אותי. אתה 'מצווה' עלי "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ, ח). ואתה מביט בי ורואה אותי עושה זאת.

עיני פקוחה תמיד

זוהי מביא אותנו לעוד חלק חשוב בעבודה זו, לחשוב שה' תמיד מסתכל עלינו. אמנם אין לו עיניים, אבל יחד עם זה צריך לדמיין איך ש"עיני ה' הִמָּה מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ" (זכריה ד י). הוא מסתכל! אין בזה כל ספק.

גם דוד המלך אמר כך: "ה' מְשַׁמֵּם הַשְּׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם" (תהלים יד ב). המחשבה של ראייה מהשמים, רחוקה מחושי האדם, לא מספיק רק לחשוב "הוא מסתכל עלי", כי אנו יודעים בשכל שהוא כולו רוחני ואין לו עיניים, אז זה לא מורגש לנו כדבר אמיתי. צריך לחשוב שה' עומד כאן בחלון הזה, של הבית שאני עובר תחתיו. הרי אם היינו רואים מישהו עומד בחלון ומסתכל עלינו, היינו כבר מתנהגים אחרת. כי ראייה זו היא אמיתית, לזה שעומד בחלון יש עיניים אמיתיות. אז חייבים לחשוב באותו אופן על הקב"ה.

אל תצאו מכאן ותשכחו את כל מה שאני אומר לכם. אפילו אם תעשו את זה דקה אחת ביום, אתם כבר גדולים! דגולים מרבה!

כבר סיפרתי לכם פעם שכשלמדתי בסלבודקא, אמרו לי שיש "בית המוסר" בקובנא, מעבר לנהר. אז יום אחד יצאתי מה'סדר', והלכתי לשם. הייתי שם לבד במשך שעה, וחשבתי על הדבר הזה, שה' מסתכל עלי. ועד היום איני מתחרט על החוויה הזו, יצאתי משם אדם אחר.

תקדישו זמן

חייבים להקדיש זמן לעבודה זו. גדולי כל הדורות לא הפסיקו לעבוד על כך. וודאי שגם על דברים אחרים, אבל העבודה הזו - להרגיש שה' מביט בי כל הזמן - אף פעם לא הוזנחה.

ואל תגידו, "זה בזבז זמן, אני כבר 'יודע' את זה. יש לי דברים חשובים יותר לעבוד עליהם, דברים שאני לא יודע עדיין". תסמכו עלי: אתם לא יודעים את זה. אני נותן לכם הרבה שיעורי בית. אבל אם תצאו מזה עם קצת הרגשה בנוכחותו של ה', כל המאמץ היה שווה; כי עכשיו החיים שלכם מוצלחים באמת. לזאת ייקרא חיים!

חשובה יותר מכל הברכה היא: "אתה". אנחנו מדברים כאן עם מישהו! וזה לא יבוא לנו לבד. חייבים לעבוד על זה. זהו הדבר הראשון שצריך לעבוד עליו בתפילה.

איך נגיע לאהבת ה'

אנו אומרים כל יום "אֱהָבָה רַבָּה אֶהְבֶּתְנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ", אבל הרמב"ם בספר המצוות כותב, המצווה הראשונה היא להאמין באלקות ה', השניה אמונת יחודו, והמצווה השלישית לאהוב את ה' - שאנחנו נאהב את ה'. האם לאחר התבוננות ומחשבה על הכל אמרתם פעם "אני אוהב אותך ה'?" אמרתם את זה, פעם אחת בחייכם? נסו זאת, ותראו שזו חוויה אחרת לגמרי מאשר לחשוב את זה. מי שמתבונן בתורה ובמצוות שהקב"ה נתן לנו, בכל הנסים והנפלאות שהוא עשה אתנו, והוא אומר "אני אוהב אותך ה'", הופך לאיש אחר.

ואיך אפשר לאהוב משהו או מישהו שכלל לא יודעים עליו, לא מרגישים אותו? וכי אפשר לאהוב משהו שהוא רק "מילה" בסידור? אבל חייבים לאהוב אותו, זו מצווה עשה דאורייתא, לא פחות מכל מצווה אחרת! כמה אנשים הרגישו אי פעם אהבה אמיתית לבורא העולם? ואיך יוכלו להרגיש, אם אינם מרגישים אותו, אם ה' בשבילם הוא רק "מילה" שאומרים! אי אפשר לאהוב "מילה" ואי אפשר לאהוב "רעיון". ה' צריך להיות אמיתי בשבילנו כדי שנוכל לאהוב אותו.

לכן כדאי לחשוב על ה' כאבא. הרי זו האמת, "הלא הוא אֲבִיךָ" (דברים לב ו), אומר הפסוק. אוהו, אבא זה כבר סיפור אחר לגמרי. אבא הוא אוהב, הוא דואג ומרחם. הוא נותן לנו דברים. הרי כולנו זוכרים את אבא שחוזר הביתה, מושיב אותנו על ברכיו ונותן לנו צעצוע. אלו רגעים של אושר שאנו מתרפקים עליהם עד היום.

ואם תחשבו, "איך אפשר לחשוב על הבורא, על מלך העולם, כאילו הוא אבא שלי? וכי כך ראוי לחשוב עליו?" אבל האמת היא שכן! כדי להצליח לאהוב אותו, חייבים לפתח אמונה חושית, לדעת את ה' לא רק בשכל אלא גם בהרגשה. ובכל הביטויים שמופיעים בתורה עליו, ה' לימד אותנו לחשוב עליו ע"מ להגיע לזה.

"וציוונו"

ישנם עוד דרכים להגיע לאמונה חושית. עשיית כל מצווה היא הזדמנות להשיג דעת ה'. "מצווה" מלשון "מְצַוָּה", ו"מצווה" קשור למילה "מצווח", ח' וה' מתחלפות. דהיינו, ה' מצווה וכביכול צועק לנו, "עשו זאת!" אם עושים מצוות לא כמצוות אנשים מלומדה, אלא מתבוננים שה' עומד על גבינו ומצווה-מצווח לנו "תעשה את זה" - הרי הרווחנו ידיעת ה' מהמצווה.

אמנם אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וכל מי שעושה מצווה יקבל עליה שכר; אבל מי שמשתמש במצווה כדי להשיג דעת ה' - הוא במדרגה אחרת לגמרי. ואין רווח גדול יותר מהמצוות מאשר דעת ה'. אפילו אם עושים זאת פעם אחת בלבד, זה כבר שווה את המאמץ. פעם אחת לחשוב "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו" - ה' עומד עלי ופוקד עלי לעשות את זה! ובזה "חכמת ה'", "הופכת ל"דעת ה'". בכל פעם שעושים כך, ה' נהיה יותר ויותר אמיתי לנו.

וזו ההצלחה שלנו בעולם, בשביל זה חיים. ככל שה' יותר אמיתי אצלנו, כך הצלחה של חיינו גדולה יותר. לקחת את הרעיונות הנשגבים של התורה, ולקרוב אותם אל החושים כדברים אמיתיים וחיים - זהו ההבדל בין מי שיודע את ה' למי שאינו. בזה האדם נמדד, כי זו גדלותו.

שבת שלום ומבורך!

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת

רבינו זצ"ל

"כִּן בְּנוֹת צִלְפָּחַד דְּבָרֹת" (כז ז)

אישור נפלא שכזה הינו נדיר ביותר אף לגדולים שבנביאים, לדורי דורות ייקראו מילים אלו בכל הקהילות ובכל הדורות. פרשה זו נועדה על ידי הקב"ה לשמש לקח ולימוד שכל אדם מישראל, אפילו אותם שלעולם אינם נזכרים, כדוגמת אותן נשים, עשויות לזכות להערכה ולכבוד הגדולים ביותר מאת ה'. מילים אלו הינן דוגמה: בכל פעם שאיש או אשה, צעירים או זקנים, אומרים או עושים מעשה מיוחד, הקב"ה מודיע על שביעות רצונו מכך: "כִּן בְּנוֹת צִלְפָּחַד דְּבָרֹת". הלכה זו היתה יכולה להיאמר באופן כללי ובלתי אישי: "אִישׁ כִּי יָמוּת וְבֵן אֵין לוֹ וכו'" (כז, ח). אולם הבורא ית' בחר להזכיר את בנות צלפחד (ולציין פעמיים את שמה של כל אחת מהן בפני עצמו בתורתו הנצחית: כז, א וכן לו, יא), ובכך להעניק להן הוקרת הצטיינות במדרגה הגבוהה ביותר.

אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבֶקֶר, וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵין

הָעֲרֵבִים" (כח, ד)

קרבן זה, שלושה חלקים לו: הא' - כבש לעולה, ב' - מנחה של סולת ושמן זית (כח, ה), וכך ג' - ניסוך של יין. קרבן העולה היה התפילה לחיים וההודאה על החיים, ממש כשם שהעולה המקורית של העקידה הובאה תחת יצחק (בראשית כב, יג). המנחה היתה התפילה על המזון המחיה והפרנסה. ניסוך היין היה התפילה וההודאה על כל שאר ההנאות הניתנות לנו ואשר ממתיקות את חיינו. פעמיים ביום, בלא להחסיר אף לא יום אחד (עולת תמיד), כלל האומה הקדושה ביטא את הכרת התודה שלו לבורא על מתנת החיים ועל הפרנסה וההנאות. שלושה ביטויים אלה באים לידי ביטוי בברכה הנאמרת לאחר אכילה ושתייה של רבים מהמאכלים והמשקאות (בורא נפשות): "בּוֹרֵא נְפֹשׁוֹת רַבּוֹת וְחֶסְרוֹנָן (דהיינו, תוספת ההנאה של החיים) עַל כָּל מֵה שֶׁבָּרָא לְהַחַיּוֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חַי" (עיין תוספות, ברכות לז, א: "כלומר, על כל מה שבעולם, שגם אם לא בראם - יכולין העולם לחיות בלא הם, שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא, כמו תפוחים וכיוצא בהן").

"יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם" (כט, א)

תְּרוּעָה משמעותה "צעקה" או "הכרזה בחוצרות". קולותיהם של בני אדם חלשים מכדי לבטא כראוי את הרגשותיהם ואת רעיונותיהם שצריכים להיאמר בבירור ביום הזה. לפיכך השופר הינו בעצם כלי ביטוי לקולות שלנו

"לְחַזוֹת בְּנֶגְעֵם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ"

ונחזור לפרשה שלנו: משה רבינו מתבשר שהוא לא ייכנס לארץ, ויחד עם זה עם ישראל יתפזרו בכל קצוות הארץ, בשכנות לעובדי אלילים מהעמים סביבותיהם. הייתה כאן סכנה גדולה, סכנה שישכחו כמה אמיתי הוא ה'.

הרי כל העם חי במשך ארבעים שנה בסמיכות למשכן. אין לנו מושג מה זה עושה לנשמה, שאפשר להצביע על בית ולומר בבירור "כאן שוכן ה'", באותה מידה שהיה אפשר להצביע על ביתו של משה רבינו או אהרן הכהן. בית אמיתי עם קירות ויולונות וגג. זה היה המקור הטוב ביותר ל"דעת ה'", ולכן הם נקראים "דור דעה".

ועכשיו, עמדה להסתיים תקופה גדולה זו. ישראל יגורו בסמיכות לגויים, שיוכלו להצביע על אליליהם ולבקר בהיכלותיהם, ולהביא מזון לאליליהם ה"רעים". וכמה שהכל היה שקר, לחושים הגשמיים זה נראה יותר אמיתי מאשר אלוקים שאי אפשר לראות ולהרגיש.

זו הסיבה שבפרשת פנחס, כחלק מההכנה לכניסה לארץ, נצטוו ישראל על הקרבנות. קרבן התמיד, וקרבת המוספים. כך יידעו כל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, שהכהנים מביאים לה' "לחם", "לריח ניחוח", על המזבח.

ושלוש פעמים בשנה, כל העם אנשים נשים וטף היו נודדים ממקומם, חלקם שהו בדרכים שבועות שלמים! וכולם באו לירושלים, לבית ה'. לשם מה? כדי לראות את "קֶרְבְּנֵי לְחָמֵי רִיחַ נִיחּוּחַ". אמר הקב"ה, "אני אתן לכם את המתנה הגדולה - דעת ה', באמצעות הקרבנות. אתם תביאו לי קרבנות, והם יסייעו לכם להאמין בי!"

הבאת הקרבנות הייתה חוויה עד עמקי הנפש. הם הרגישו ממש שהשכינה נמצאת שם! והם מביאים לו לחם. ההרגשה שנובעת מכך חשובה לאין ערוך. זו עלייה במדרגות סולם "דעת ה'".

והיום, שאין לנו משכן, מקדש וקרבת, החיסרון הזה אוכל בנו בכל פה. גם בין שומרי התורה והמצוות, שאנו אוהבים אותם ומעריכים אותם מאד מאד, אבל הרבה שוכחים שה' הוא אמיתי בדיוק כמו כל הנמצאים הסובבים אותנו.

להילחם על נפשנו

לכן עלינו לאזור אומץ ולהיחלץ חושים, לנקוט בכל אמצעי כדי להילחם בריחוק הזה מה' שהעולם שסביבנו בחומריותו ובהבליו כופה עלינו. העולם כולו נלחם בקרבת ה': אבולוציה, אתאיזם, חומרניות, ליברליות. העולם מנסה ככל יכולתו לגרום לנו לשכוח את ה'. ועלינו להילחם כנגדו. איך? לא באמצעות כוח הזרוע, אלא בחיזוק ידיעת ה' אמיתית.

בעוונותינו אין לנו קרבנות, אבל יש לנו תפילה, ויש לנו מצוות. מתפללים בכוונה שה' עומד לפנינו וממקיימים מצוות עם התבוננות שה' עומד עלינו ומצווה אותנו לעשות. מצווה אותנו ללמוד עוד שורה בגמרא.

להכניס את הקב"ה למציאות חיינו

ע"י כל האמצעים האלו, כולנו למדים ומבינים בהבנת והרגשת הלב שה' הוא ישות קרובה ואמיתית, מביט, אוהב, מוביל; מישהו אמיתי וממציאותי שבו הכל תלוי.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

הרב דיבר הלילה על החובה המוטלת על כולנו לחשוב על ה' כל הזמן. עבור רבים מאיתנו כאן זה קצת הרבה, איך נוכל להשיג דבר כה קשה?

תשובה:

ובכן, ראשית דע לך כלל חשוב בעבודת ה', העובדה שמשוהו קשה, זה לא אומר שזה לא אפשרי, תרגול מביא בסופו של דבר לתוצאה מושלמת. כך תמשיכו לנסות, וככל שתעשו זאת, אפילו בהמשך הדרך, עוד לפני שתשיגו את המטרה תוכלו כבר לראות, זה הופך להיות קל יותר - יש סייעתא דשמיא. כלל הוא בעבודת ה' אם מה שהוא קשה, זה רק קשה קודם המעשה, לפני שמתחילים לעבוד על זה, אך ברגע שמתחילים הכל הופך להיות קל יותר.

הרמב"ם כותב "הא-ל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך, ונאמר את ה' אלקיך תירא" (יסוה"ת ב א). כידוע התורה ניתנה לכולם - אפילו עבור האנשים הפשוטים ביותר. אלא שכמובן אנשים כאלו לפי מהלך חייהם הפשוט, כשמדובר על חיוב שתלוי בדעת האדם, הרמה של החיוב שלהם שונה. אבל מאנשים מרוממים יותר בני תורה, האנשים הקרובים אל ה' תמיד, מהם נדרש להרחיב את העבודה הזאת, ולעשות זאת עבודה כללית יותר הכוללת את כל מה שהם עושים.

ולכן, ל"וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" יש מספר אינסופי של רמות. בואו נגיד, יהודי פשוט העובד עבודה קשה, עם הארץ - כל ראשו תפוס וממולא בעסקי העולם הזה, חוזר מהעבודה מותש ויגע, והוא נעצר וחושב לרגע שהוא אוהב את הקב"ה, ואז הוא ממשיך הלאה בסדר יומו ועניניו, עבורו זה נחשב שהוא קיים את המצווה - הוא אהב אותו כיכולתו.

גם מי שטרוד מאד וכל היום אין לו רגע פנוי לחשוב על עצמו על משפחתו ועל בוראו, לפחות בשעת קריאת שמע פעמיים ביום, בשעה שהוא אומר את המילים "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", הוא צריך לחשוב לאהוב את ה'. לפחות זה, הוא יכול לעשות! ואם אתה אדם מעולה, תאהב אותו יותר. ואם אתה אדם בעל מדרגה באמת, אתה תחשוב עליו כל הזמן. אז 'אלה הדברים שאין להם שיעור', זה אחד הדברים האלה שאין להם גבול. אבל העובדה שזה עלול להיות קשה בהתחלה אינה תירוץ להימנע מלהפוך להיות גדול.

ולמחשבות שלנו. אלא שמשום כך דרושים קולותינו ומחשבותינו על מנת להעצים אותן לכדי ביטוי רב יותר, ומפני שללא האתערותא דלתתא מצידנו, קולות השופר כשלעצמם הינם קול חסר משמעות. ואולם התרועה הינה גם צורת ביטוי של ה' כלפינו, עמו ישראל, והעוצמה של קול התרועה אינה אלא ביטוי וסמל לעוצמה ולדחיפות של המְסַר שה' מעביר לנו. כמו כן, במובן זה, המְסַר עשוי להיות תכליתי רק אם נבין את החשיבות ואת המטרה שלו. מה הם, אפוא, התחושות והרעיונות שאנו מבטאים שעה שאנו מריעים בשופר, ומה הוא המְסַר (או המסרים) שהקב"ה מעוניין שנקבל ממנו בשעה שנשמע את קול התרועה?

התשובה לכך כבר נאמרה על ידי ה' (ראה לעיל, כג, כא): "ה' אֱלֹהֵינוּ עֲמוּ וְתִרְעוּת מְלֶכֶךְ בּוֹ". יום זה, שהוא "יום תְּרוּעָה", מוקדש למחשבות ולתחושות הנעלות ביותר שלנו, ולהכרזה של הגדולה שבכל האמיתות: שה' הוא מלכנו. הוא הבורא ולכן הוא מלך על כל המצוי והקיים ביקום, והוא המלך שלנו אשר בחר בנו להיות לו לעם. "ה' אֱלֹהֵינוּ עֲמוּ" ועל כן אנו מבטאים את התחושות ואת המחשבות של אומתנו כלפיו, ואף הוא מודיע לנו שהוא מלכנו. שתי תכליות אלה כוללות הכל, ואנו אמורים לנצל את שתיהן במלוא היקפן של היכולות שלנו, ללמוד ולהתעורר אל ההשלכות הרבות ששתי תכליות אלו נועדו לכלול.

זה הוא עיקר חיינו: ה' הוא מלכנו! ובראש השנה אנו משמיעים את תרועת המלך על מנת לרענן בתודעתנו את העיקרון הזה, הגדול שבכולם. בעבור מעלה זו של הידיעה וההכרה שאנו חיים את חיינו אך ורק בעבור עקרון זה יכול ראש השנה להצדיק שנת חיים נוספת.

בכלל שני מסרים אלו (מאיתנו לה' ומה' כלפינו) של התרועה בראש השנה ישנם שלושת ההיבטים של כל ראש חודש, מוחשיים ומעשיים כעת אף יותר בנחיצות. א' - הננו מודים לה' על מתנת החיים במהלך השנה החולפת, והוא ית' מזכיר לנו מתנה זו שעליה צריכים אנו לחשוב ואותה להעריך. ב' - אנו פונים אל ה' בבקשה להוקיר את מתנת החיים בכך שיעניק לנו שנה נוספת, והוא מזכיר לנו שכל החיים ניתנים אך ורק מידו. ג' - אנו מנסים לתקן את חטאינו במהלך השנה החולפת, והוא ית' מזכיר לנו לפשפש במעשינו הקודמים ולקבל על עצמנו לשפר דרכינו לקראת השנה הבאה עלינו לטובה.

לקראת סיום שנה ראשונה להופעת קונטרסי "תורת אביגדור", אנו מתכוננים בעז"ה להוציא לאור ספר "תורת אביגדור על פרשיות השבוע ומועדי השנה"
זכות להנצחת פרשה הוא \$360
לפרטים נא לפנות למערכת תורת אביגדור: ey@torasavigdor.org

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:
ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד:
דאמבי 050-864-4422